

BİR HİNT DRAMI: MĀLAVİKĀGNĪMĪTRA

H.Derya CAN*

Özet

Kālidāsa'nın M.S. 4. yüzyılda yaşadığı tahmin edilmektedir. Üçü dram, dördü şiir olmak üzere yedi eseri vardır. Hakkında fazla bir bilgiye sahip değiliz, ama onun Hindistan'ın altın çağı olarak isimlendirilen Gupta döneminde yaşadığı kabul edilir. Mālavikāgnimitra yazarın ilk dönem eseridir. Beş perdeden oluşmuştur. Dram bir aşk oyunudur ve konusu Kālidāsa'ya özgüdür. Ancak eserde tarihi kişilikler yer almaktadır. Aşk, kıskançlık, bağlılık, dostluk, entrika gibi duyguların yer aldığı güzel bir dramdır.

Anahtar Sözcükler: Dram, Dans, Yüzük, Kral, Kraliçe, Vidūshaka, Dua, Aşk, Entrika.

Abstract

An Indian Drama: Mālavikāgnimitra

It was supposed that Kālidāsa lived in approximately 4th century A.D. He has seven works; three of them were dramas and four of them were poems. We have no more information about him, but it is accepted that he has lived in Gupta Age which is called Indian Golden Age. Mālavikāgnimitra is one of the earliest dramas of Kālidāsa. It is five scenes. It is essentially a love play. The actual story of the play is the poet's own invention and is not borrowed from any mythological and epic sources, but there are historical characters at the play. It is a magnificent drama which includes feelings such as love, jealousy, friendship and intrude.

Keywords: Drama, Dance, Ring, King, Queen, Vidūshaka, Invocation, Love, Intrude.

* Doç.Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Hindoloji Anabilim Dalı, can@humanity.ankara.edu.tr

Klasik Hint Dram yazarlarından biri olan Kālidāsa'nın¹ M.S. 4. yüzyılda yaşadığı tahmin edilmektedir. Üçü dram², dördü şiir³ tarzında olmak üzere yedi eseri vardır. Bu çalışmada Kālidāsa'nın sanatının ilk dönemlerine ait olan Mālavikāgnimitra adlı eser incelemiştir.

Mālavikāgnimitra beş bölümden oluşan güzel bir aşk hikayesidir. Eserin konusu tamamen Kālidāsa'nın hayal gücüne dayanmaktadır. Bununla birlikte Kālidāsa'nın, Hindistan'ın altın çağı olarak isimlendirilen Gupta döneminde yaşadığı tahmin edilmektedir.

M.Ö. I. yüzyıla kadar geri giden Hint dramı kutsal törenlerde yapılan danslardan meydana gelmiştir. Sanskrit nāṭaka sözcüğü dram kelimesinin karşılığıdır. Naṭa kelimesi aktör anlamına, nāṭya kelimesi taklit ve tiyatro eseri yazma sanatı ve nāṭayati taklit yapma anlamlarına gelmektedir. Dramlardaki bu dans kültürü ise Tanrı Şiva'nın karısı Devī ile birlikte yaptığı Tandava dansına kadar geri gitmektedir.

¹ Kālidāsa bir brahman ailesinde doğmuş ama altı ay öksüz kalmıştı. Bir manda çobanı onu evlat edinmişti. Hiçbir eğitim görmeden büyümüş ve kendi de bir manda çobanı olmuştu. Çok yakışıklı bir delikanlı idi. Bu sırada Benares'de çok güzel bir prenses yaşıyordu. Ona birçok talipler çıkıyor fakat biraz şımarık olan kız bunları birbiri ardına reddediyordu. Talipler arasında bulunan kralın vezirini de reddetmişti. Vezir prensesten öç almak için bir plan hazırladı. Kālidāsa'ya bilginlerin giydiği elbiselerden giydirerek onu iyice süsledi, yanına bir alay çömez kattı, prensesin sorduklarına hiç cevap vermemesini tembih etti ve çobanı bu haliyle prensesin karşısına, bir talipli olarak çıkardı. Prensese bu yakışıklı delikanlıyı daha ilk görüşte sevdi, ona bazı sorular sordu, hiç cevap alamadı, ama bunu gencin bilgisinin derinliğine verdi. Hemen evlendiler. Törenin sonunda Kālidāsa bir boğa hayali gördü (boğa Tanrı Şiva'nın bir sembolüdür. Şiva ise aynı zamanda hikmet Tanrısı ve şairlerin ustası olarak bilinir). Çok geçmeden prenses kocasının gerçek durumunu öğrendi. Küplere bindi. Damadın yalvarmaları üzerine biraz yatıştı, ona Tanrıça Kālī'ye dua ederek, ondan bilgi ve ilham ihsan etmesi için niyaz etmesini söyledi. Damat bunu yaptı ve duası kabul edildi. Manda çobanı mucize kabilinden bir şair oldu. Bu olaydan sonra damat Kālī'nin kölesi anlamında Kālidāsa adını aldı. Bu olaydan sonra Kālidāsa, şairlik kazanmasına vesile olan karısını bir öğretmen gibi tuttu, ona hürmet gösterdi, ama onunla yakından ilgilenmedi. Buna çok kızan prenses şaire beddua ederek kendisinin bir kadının ellerinde can vermesini söyledi. Efsaneye bakılırsa Kālidāsa bir kadın tarafından öldürülmüştür. Bir kral birkaç mısra yazmış, yazdıklarını en güzel şekilde tamamlayana bir armağan vaat etmişti. Şair bu işi kolayca yapmıştı fakat bir kadın armağanı kendisi alabilmek için şairi öldürmüştü. (Çağdaş, 1964:2-3)

² Śakuntalā, Vikramorvaṣīya, Mālavikāgnimitra.

³ Raghuvamṣa, Kumārasambhava, Meghadūta, Ṛtusamhāra.

Hint dramlarında prastāvana yani ön sahne denilen bir kısım vardır. Bu ön sahne bir dua ile başlar. Bu dua tanrıya yakarıştır:

ekaiṣvārye sthito'pi praṇatabahuphale yaḥ svayaṃ kṛtvāsāḥ
kāntāsammiṣṭradeho'pyavishayamasāṃ yaḥ parastādyatinām
aśṭābhīryasya kṛtsnaṃ cagadapi tanubhirbibhrāto nābhimānaḥ
sanmārgālokanāya vyapanayanu sa vastāmasiṃ vṛttimīṣaḥ.

İnanırlarının yaptığı çeşit çeşit kutsamaları kabul eden, tek yüce ruh içinde sabit duran, derisini post ile örten, sevgilisinin bedeni ile bir olduğu halde hislerinden etkilenmeyen, çilecilerin üzerinden olan, kibirsiz, sekiz formuyla bütün dünyayı destekleyen, doğru yolu bulmamız için karanlığı yok eden Ey Tanrı Şiva! (Kālidāsa, 1999:2)

Duadan sonra “sūtradhāra”⁴ yani sahne müdürü aktörü yanına çağırarak ona oynayacakları dram hakkında bilgi vererek hazırlıklara başlamasını söyler. Bu sıradan bir konuşma gibi görünmesine rağmen aslında Hint dramının bir özelliğini taşımaktadır. Sūtradhāranın aktöre alim meclisinin bahar festivalinde Kālidāsa'nın Mālavikāgnimitra adlı eserini oynanmasını istediklerini söylediğinde, aktör buna şaşırarak Bhāsa, Saumillaka, Kaviputra gibi ünlü şairlerin eski eserleri dururken, meclisin nasıl olur da çağdaş Kālidāsa'nın eserini istediğini sorar. Sūtradhāra:

purāṇamityeva na sādhu sarve na çāpi kāvyaṃ navamityavadyam.
santaḥ parikshyānyataradbhacante mūḍhaḥ parapratyayaneyabuddhiḥ.

Bu şiir iyi değildir, çünkü eskidir ya da bu şiir kınanmalı, çünkü eskidir. Akıllı insanlar gerekli sınavlardan sonra iyi ya da kötüyü kabul ederler. Aptal insanlar ise başkalarının düşünceleriyle kendi kararlarını verirler. (Kālidāsa, 1999:4)

Aktörün sorusundan ve sūtradhāranın cevabından Hint dram edebiyatında Kālidāsa'dan önceki edebiyatçıların varlığından haberdar oluyoruz. Ancak bu isimler arasında sadece M.S. I. yüzyıl ile III. yüzyıl arasında yaşadığı tahmin edilen Hindu saray şairi Bhāsa'yı tanımaktayız. Hakkında fazla bilgi sahibi olmadığımız Bhāsa'ya on üç tane eser mal

⁴ Walter Ruben Sūtradhāranın “İp tutan, ip taşıyan” anlamına geldiğini söyler ve çok eskiden insan kurban törenleri için iki kaya arasında gerilmiş olan ipi tutan, yani o kurban törenini düzenleyen, yürüten kişi için söylenen bir ad olduğunu vurgular. Kayaların arasına gerilmiş ipin üzerinde yürüyen kişiye naña yani rakkas dendiğini belirtir. (Ruben, 1940:192)

edilmektedir. Hint Dram Edebiyatının ilk saray şairi ise buddhist şair Aşvagoşa'dır. Aşvagoşa M.S. I. yüzyılda Hindistan'da hüküm süren kral Kanişka'nın sarayında yaşamış ve ünlü eseri Buddhaçarita'yı yazmıştır.

Sūtradhāranın oyunun alim meclisi tarafından sahnelenmesini istenildiğini söylemesi de Hint dram sanatının diğer bir özelliğini içermektedir. Hindistan'da dramlar halk için yazılmıyordu. Dolayısıyla da Hindistan'da taş tiyatro harabeleri bulunmamaktadır. Çünkü oyunlar sarayda ya da soylu kişilerin evlerinde oynanırdı. Sahne olarak kullanılan alanın arka kısmında bir perde vardı. Bu perdenin arkasında aktör ve aktristler üstlerini değiştirirlerdi. Hint tiyatrosunda dekor da yoktu.

Oyunların asil kişiler önünde oynanmasının nedeni ise Sanskrit diliyle yazılmış olmasından kaynaklanıyordu. Çünkü Sanskrit kelime olarak "arınmış, çeki düzen görmüş" anlamına geliyordu ve o dönem Hindistan'ında kast sisteminin etkisiyle de bu dili sadece aydın ve soylu kişiler konuşabiliyordu. Halk bu dili konuşamıyordu. Dramlarda halkın konuşması gereken yerlerde lehçeler devreye girerdi.

Dramlarda konular ana bölüm ve yan bölüm olmak üzere ikiye ayrılırdı. Ana bölüm başkahramanlar, yan bölüm ise başkahramanların dışında kalan karakterler tarafından oynanırdı. Kālīdāsa saray şairine uygun olarak dramlarında bu konulara dikkat etmiştir.

Mālavikāgnimitra'nın I. perdesinde Giriş bölümü bittikten sonra dramın konusunu oluşturacak olaylar zinciri şekillenmeye başlar. Ana Kraliçe Dhārinī, hizmetçisi olan Mālavikā'yı dans ustası Gaṇadāsa'nın yanına çalita adlı dansı öğrenmesi için yollar. Mālavikā'nın dans konusunda ne kadar ilerleme kaydettiğini öğrenmek için de hizmetçisi Bakulāvalikā'yı dans evine gönderir. Yolda Bakulāvalikā kraliçenin kuyumcudan aldığı yılanbaşı mühürlü yüzüğün şaşası karşısında şaşkınlığını gizleyemeyen, arkadaşı Kaumudika ile karşılaşır. Bakulāvalikā değerli bir şeye sürekli bakmanın dikkat çekeceğini söyleyerek onu uyarır.

Her tragedya bir düğüm, bir de çözümden oluşur. Çoğu yapıtın dışında, kimi yapıtın da içinde bulunan olaylar, düğümü oluştururlar; bütün geri kalan olaylar ise, çözümü. (Aristoteles, 2010:51.) Buradaki kraliçenin yılanbaşı mühürlü yüzük motifi eserin konusunun akışında önemli bir yer tutarak bir düğümün çözüm aracı olmuştur.

İki hizmetçinin arasındaki geçen konuşmalardan Kral Agnimitra'nın Mālavikā'nın varlığından haberdar olduğu ve kralla görüşmesinin

engellendiği ortaya çıkar. Kaumudikā'nın kralın Mālavikā'yı nasıl gördüğünü sorması üzerine Bakulāvalikā, kraliçenin resim atölyesinde boyası henüz kurumamış olan kendi portesine bakarken, kralın resim atölyesine geldiğini ve kraliçeye ona yakın duran kızın kim olduğunu sorduğunu söyler. Kral sorusunu birkaç kez tekrarlamasına karşın cevap alamayınca iyice meraklanır. Onun merakını ise Prenses Vasulakṣmī, "O Mālavikā" diyerek giderir. Kralın Mālavikā ile karşılaşmasını engellemek için de dans bahanesiyle Mālavikā saraydan uzaklaştırılır. Ama Mālavikā'nın gönderildiği yer ünlü dans hocası Gaṇadāsa'nın dans evidir, yani bir sürgün yeri değildir. Burada Kraliçe Dhārinī Mālavikā'yı kralın gözünden uzak tutarak ilgisini kaybetmesini ve kralın Mālavikā'yı unutmasını istemiş olmalıdır. Ancak olaylar farklı bir şekilde gelişir. Kral sadık dostu Vidūshaka'yı Mālavikā'nın nerede olduğunu öğrenmesi için görevlendirir.

II. perdenin en önemli konusu Mālavikā ile Agnimitra'nın karşılaşmasıdır. Ünlü dans hocaları Gaṇadāsa ve Haradatta aralarındaki tartışmaya çözüm bulması için Agnimitra'nın huzuruna çıkarlar. Agnimitra buna tek başına karar vermesinin şüphe uyandıracığını düşünerek, kararı kraliçe ile birlikte vereceklerini söyler. Kraliçenin de gelmesiyle yarışma başlar. İlk önce performansını sergilemek için Mālavikā çağrılır. Mālavikā şarkı eşliğinde dansını bitirip gitmek üzereyken Vidūshaka Mālavikā'nın dansında bazı hatalar olduğunu söyleyerek Mālavikā'nın gitmesini engeller. Vidūshaka'nın bu davranışı üzerine orada bulunan diğerleri Mālavikā'nın dansının hatasız olduğunu söylerler. Ancak dans hocası Gaṇadāsa öğrencisinin hatasının ne olduğunu öğrenmek ister. Bunun üzerine Vidūshaka: "İlk önce öğretmenlik sergilendi. Oysaki parasız bir ibadet ilk önce bir Brahman'a sunulmalıydı. Bunu unuttuğunu söylüyorum." der. Vidūshaka'nın bu sözleri söylemekteki amacı, sanki dans daha önce prova edilmemiş gibi ilk defa kralın ve kraliçenin huzurunda oynanıyor izlenimini vermektir. Ancak Gaṇadāsa dansın daha önce prova edildiğini söyler. Vidūshaka ise sanki büyük bir hata yapmıştır ve kendisini affettirmesi gerektiğini düşünerek kralın bileğinden bileziğini alarak Mālavikā'ya verir. Bu davranışıyla Vidūshaka sevgililerin aralarında bir şekilde bir bağ kurmuştur. Kral asıl amacına, yani Mālavikā'yı görme arzusuna kavuştuktan sonra yorgun olduğunu, diğer dans hocasının performansını yarım seyredeceğini söyleyerek Haradatta'yı huzurundan gönderir. Böylece II. Perde biter.

Hint dramlarında ikinci derece kahramanların arasında en dikkat çekici olan Vidūshaka'dır. Başkahramanın en büyük yardımcısı, destekleyicisi ve dostudur. Vidūshaka'nın zekâsı sayesinde kahraman içine düştüğü zor durumdan kurtulabilmektedir. Burada da gene Vidūshaka'nın kurnazlık derecesine varan zekâsı konuşmuştur.

III. perdede kral Mālavikā'ya duyduğu aşktan dolayı ne yapacağını bilmez bir durumdadır, ancak Vidūshaka kralın sabırlı olmasını, Mālavikā'ya kavuşuncaya kadar krallıkta yapması gereken görevleri yerine getirmesini söyler. Kral ise sevdiğine kavuşamamanın verdiği acıyla bu görevleri nasıl yerine getireceğini bilemediğini söyler. Bunun üzerine Vidūshaka krala, genç kraliçesi Īrāvati'nin bahar festivalinin ilk habercisi olan kırmızı Aşoka ağacının çiçeklerini yollamasının nedeninin egemenliğinizde mutluluk içinde yaşamayı arzu etmesinden kaynaklandığını söyler. "Sizin bu dileğe karşılık mutluluk bahçesine giderek onu ziyaret etmeniz gerekir" der. Kral bunu yapamayacağını söyler. Vidūshaka bunun nedenini sorduğunda kral: "Dostum! Kadınlar yaratılışlarından dolayı çok kurnazdırlar. Onu (Īrāvati) okşayacağım zaman kalbimin başka birisine ait olduğunu bile bile bana nasıl olur da hissettirmez. Bundan dolayı diyorum ki onun hayal kırıklığına uğradığını görmek için birçok neden olmasına karşın isteğini reddetmek en iyisidir. Ancak yine de yüce gönüllü hanımların isteklerinin reddedilmesi de gerçek bir duygusuzluktur." cevabını verir.

Kral ve Vidūshaka arasında geçen bu konuşmadan kralın, Īrāvati'ye güvenmemesinin nedeninin, Īrāvati'nin de kralın Mālavikā'ya olan hislerini tahmin ettiğini anlıyoruz.

Hint dramlarının bir özelliği olarak kahraman hiçbir zaman gözden düşecek olaylara maruz kalmamalıdır. Böyle olaylar varsa onlardan ima yoluyla bahsedilebilirdi. Böylece hem yazarın başarısı hem de seyredenlerin bilgeliği ön plana çıkardı.

Dramların bu özelliğinden dolayı da bir önceki sahnede Īrāvati ile kral karşı karşıya gelmemiş, ama bu konuya ima yapılmıştır. Ayrıca burada gene Hint dramlarının genel özelliği olarak dramlar ilkbahar aylarında oynanırdı. Kālidāsa da bu geleneğe bağlı kalmıştır.

Kral ve Vidūshaka mutluluk bahçesinde Mālavikā'yı bir ağacın gölgesinde otururken görürler. Īrāvati ile karşılaşma korkusu içinde bir sarmaşığın arkasına saklanırlar. Mālavikā'nın yanına Bakulāvalikā gelir. Elindeki süslerle ayağını boyamaya başlar. Bir yandan da daha önce Vidūshaka tarafından ona söylenen mesajı iletir. Ancak mesajı direk olarak

söylemez. Mālavikā'nın da duygularını dile getirmesi için adeta soru-cevap şeklinde bir oyunla Mālavikā'nın duygularını öğrenir. Kral Mālavikā'nın da ona aşık olduğunu duyunca mutluluktan saklandığı yerden dışarı çıkar. Ancak unuttuğu bir şey vardır. Oraya Īrāvati'yi görmeye gelmiştir. Ama Mālavikā'nın duygularını öğrenince hiçbir şeyin önemi kalmaz. Oysaki Īrāvati ve hizmetçisi de oradadır. Kralın Mālavikā'ya olan hislerinden bahsettiğini duyan Īrāvati daha fazla gizlenemez ve ortaya çıkar. Īrāvati'yi gören kral ve diğerleri şaşırır. Bakulāvalikā ve Mālavikā hemen orayı terk eder. Kral, Vidūshaka'nın tavsiyeleri doğrultusunda Mālavikā'yla sadece vakit geçirmek için onunla ilgilendiğini, asıl beklediğinin kendisi olduğunu söylese de Īrāvati'yi inandıramaz. Īrāvati'nin öfke ile oradan ayrılmasıyla III. Perde sona erer.

Burada dikkati çeken nokta kralın genç kraliçesi karşısında takındığı tavidir. Bir kahraman olmasına rağmen korkak gibi davranmıştır. Ancak buradaki amaç kralı zayıf, korkak biri olarak göstermek değil, Vidūshaka'nın zekâsını vurgulamaktır.

IV. perdede Mālavikā'nın durumundan endişe duyan kral, Vidūshaka'yı olup biteni öğrenmesi için görevlendirir. Vidūshaka görevini tamamlayarak kralın yanına gelir. Öğrendiği şeyler çok can sıkıcıdır. Īrāvati kralın Mālavikā'ya olan aşkını ana kraliçe Dhāriṇi'ye anlatmış, o da Mālavikā ve suç ortağı olarak gördüğü Bakulāvalikā'yı zindana attırması ve zindan bekçisine onun yılan başlı mühürlü yüzüğü olmadan mahkûmları serbest bırakmamasını emretmiştir. Kral Mālavikā'nın başına gelenleri duyunca çok üzülür. Ancak Vidūshaka krala bir planı olduğunu söyler. Plana göre kral kraliçe Dhāriṇi'yi ziyarete gider. Bir müddet sonra Vidūshaka acı içinde bağırarak, kraliçeyi ziyarete gelirken hediye olarak çiçek toplamak istediğini ve bir yılan tarafından ısırıldığını söyler. Vidūshaka'nın doktora götürülmesini emreder. Plandan haberdar olan kapı hizmetçisi bir süre sonra geri gelir ve doktorun hastayı iyileştirebilmesi için yılanbaşı bir eşyaya ihtiyacı olduğunu söyler. Kraliçe hiç düşünmeden yüzüğü çıkarıp verir, hizmetçi yüzüğü alıp dışarı çıkar.

Bu mühürlü yüzük sayesinde Mālavikā ve Bakulāvalikā zindandan kurtulur ve iki aşık kavuşur. Ancak kurnaz Vidūshaka başarısının rehabetine kapılarak bir hata yapar. İki aşığı bir araya getiren Vidūshaka, Bakulāvalikā ile buluşmak için onu beklerken uyuya kalır ve rüyasında sayıklayarak olup biteni anlatır. Onun sayıklamalarını duyan Īrāvati çok öfkelenir. Bu perde bir maymun tarafından korkutulan ve korku içinde Kraliçe Dhāriṇi'nin yanına

giden Prenses Vasulakṣmī'yi yatıştırmak için yanına gitmeleriyle son bulur. Perdenin sonunda Kālidāsa, Agnimitra'yı Īrāvati'nin öfkesinden kurtarmak ve yalancı bir duruma düşürmemek için olayın akışını bir anda değiştirmiş ve prensesin korku hissini ön plana çıkarmıştır.

Dramın V. ve son bölümünde düğüm çözülür. Kraliçe Dhārinī, kralın Mālavikā'ya olan aşkını görünce Mālavikā'nın hazırlanmasını emreder. Mālavikā neden düğün elbisesi giydiğini bilmediğinden, endişe içinde titremektedir. Kraliçe Dhārinī ise krala Aṣoka ağacının randevu yeri olarak haremdeki kızlar tarafından onun için hazırlandığını söyler. Kral, Dhārinī'nin bu sözlerinden dolayı utanır. Bu sırada teşrifatçı gelerek Vidarbha ülkesinden gelen iki kızın kabul edilmek için beklediklerini söyler. İki kız kral ve kraliçenin huzuruna çıkarlar. Kızlar müzik konusunda yetenekli olduklarını söyleyince, kraliçe, Mālavikā'ya ona eşlik etmesi için kızlardan birini seçmesini söyler. Mālavikā'nın adını duyan kızlar Mālavikā'nın karşısında saygı ile eğilerek "Çok yaşayın prensesimiz" derler. Orada bulunan herkes şaşkınlık içindedir. Kral Agnimitra bunun ne anlama geldiğini sorar. Bunun üzerine kraliçenin başyardımcısı Parivracika, "Saygıdeğer efendim. Mālavikā, kral Madhavasena'nın kız kardeşidir. Sizinle evlilik antlaşması yapmak üzere Mālavikā ve ben bir heyetle ülkenize doğru yola çıkmıştık. Ancak yolda haydutların saldırısına uğradık. Bu saldırı sırasında korkudan bayıldım, kendime geldiğimde ise Mālavikā'yı yanımda yoktu. Acı içinde ne yapacağımı bilmez bir halde sizin ülkenize geldim ve sarayınızda Mālavikā'yı gördüm." der. Kraliçe "Neden onun kimliğini açıklamadınız?" diye sorunca Parivracika Prensesin babası hayattayken bir kâhinin Mālavikā'nın değerli bir eşle birlikten önce bir yıl boyunca köle olarak yaşayacağını söylediğini ve bu kehanetin sona ermesine kadar beklemek zorunda olduğunu söyler. Mālavikā'nın gerçek kimliği ortaya çıkınca Kraliçe kendi elleriyle Mālavikā'ya duvak takar. Bu olayların yanı sıra komutan Puṣpamitra'dan bir mektup gelmiştir. Mektubunda Puṣpamitra kurban atını koruyan Prens Vasumitra'nın başarılarını yazmaktadır. Bu habere kral ve kraliçe çok mutlu olur ve dram sona erer.

Kālidāsa'nın saray entrikalarıyla dolu bu eseri aynı zamanda Hint toplumunun yaşantısı hakkında bilgi vermektedir. Kralın birden çok eşi ve haremi vardır. Yazar batılı toplumlar için kabul edilmesi zor bir durumun, doğu toplumları için son derece normal olduğunu göstermiştir. Saray şairi olan Kālidāsa eserlerini meydana getirirken, Hint dram sanatının kurallarına uygun olarak çalışmıştır.

Kālidāsa'nın diğer iki dramına kıyasla Mālavikāgnimitra'ya, yazarın erken dönem eserlerinden olduğu için, pek önem verilmemiştir. Bunun nedeninin ise, diğer iki dramının konularının mitolojik olmasının, Mālavikāgnimitra'nın konusunun ise daha gerçekçi olmasının etkisi olduğunu düşünöyoruz. Günlük yaşantıda her an karşılaşılan kıskançlık, entrika gibi insani motiflerin yer alması izleyicilerin pek ilgisini çekmemiş olmalıdır. Aynı şekilde Batılıların da Hint mitolojisinin muazzam yapısında etkilenerek Kālidāsa'nın diğer iki eserini daha güzel bulmalarını da yadsımamak gerekir. Sonuç olarak şunu söylemek hatalı olmayacaktır. Hint edebiyatında önemli bir yere sahip olan Kālidāsa tıpkı bir oya işler gibi olayları ince ince işlemiş ve ortaya güzel bir eser çıkarmıştır.

KAYNAKÇA

- ARİSTOTELES. (2010). *Poetika*. (Çev. İsmail Tunalı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ÇAĞDAŞ, Kemal. (1964). *Kālidāsa'nın Gençlik Eserleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- KĀLĪDĀSA. (1999). *Kālidāsa's Mālavikāgnimitra*. (Sanskritden İngilizceye Çev.M.R. Kale). Delhi: Motilal Banarsidass.
- RUBEN, Walter. (1940). "Hint Dramının Menşelerine Dair". *Bellekten*. IV: 14-15.